

Hordozható emlékművek

Bán Mariann szobrairól

...Ahun háború van, kerül ott ellenség es.
Parti Nagy Lajos

...az utóbbi években a számomra fontos szövegeket a tárgyaimba írtam, agyagba.
Bán Mariann

72

Egy szöveg hangsúlyozásának az egyik legerőteljesebb módja, ha képpé formálják, és szobrászati, festészeti eszközökkel jelenítik meg. Amint egy bekezdés vagy gondolat kilép eredeti helyéről (egy könyvből vagy szerződésből, nyilatkozatból), és a falra kerül márványba vésve, megsokszorozódik az ereje a szavaknak. Amit egyébként talán elfelejtenénk, de emlékeztetni akarjuk magunkat rá, azt kiírjuk, hiszen így többé nem lehet kikerülni, hanem a tekintet minduntalan bele fog ütközni, megnyugvást találva vagy éppen újra és újra felháborodva. Így működik a kis cetli, amit a hűtőgépre ragasztunk kicsiben, és így működnek az emlékművek is nagyban, egész országokra és évszázadokra vonatkozóan, hiszen már nevükből következtethetően is emlékeztetnek: kiemelkedő történelmi pillanatokot idéznek, példaképeket állítanak elénk, örök értékeket hirdetnek. Mindenkihez egyszerre szólnak, az egész társadalom mint egységes politikai test a célközönségük. Talán éppen ez az általánosság és egyetemlegességre törekvés okozza hiteltelenedésüket is: a XX. század eseményeinek legnagyobb tapasztalata az egész széttöredezése, a csonka, a rom felértékelődése. Nincs többé egyetemes igazság: egymás mellett élő párhuzamos igazságok vannak csupán.

Bán Mariann kis Ex votói is értékeket mutatnak fel: három különös végleten keresztül. Az első a politikai utópiák egyik megvalósult formáját, az Egyesült Államok Függetlenségi nyilatkozatát idézi, mint a földön megvalósítandó politikai utópiák példáját, ahol minden ember egyenlő: joga van az élethez, a szabadsághoz és a boldogság kereséséhez. Ennek a politikai álomnak a pandanját idézik fel a szövegek Orwell rémálmából, a tökéletes diktatúra leírásából, az 1984-ből. Az állandó fenyegetés, a magánélet és az örömök mindenáron való ellenőrzése és elfojtása éppen törekvésükön és fájó hiányukon keresztül mutatja meg valós értéküket.

A harmadik véglet a satírái, a politikai álmok közül kirekesztett, a valószínű politikai minden kisszerű mocskába zárt ember védekezése: Parti Nagy Lajos magyar meséi. A humor elviselhetőbbé, élhetőbbé teszi a világot, nem véletlen, hogy teljesen hiányzik Orwell diktatúrájából: akár csak a szexualitás, képes akár az emberi szabadság utolsó támaszává válni.

A három különböző megközelítéssel és méretükkel (még a legnagyobb is elfér két tenyéren, könnyedén kézbe fogható és áthelyezhető, simogatható, igény szerint) ezek a szobrok úgy tudnak tanúságot tenni értékekről, hogy egyben felajánlják a befogadónak a választás lehetőségét is. A boldogság közös értéke három úton is megközelíthető: a pozitív választás módján (mint a Függetlenségi nyilatkozatban) az elvesztésétől való félel-

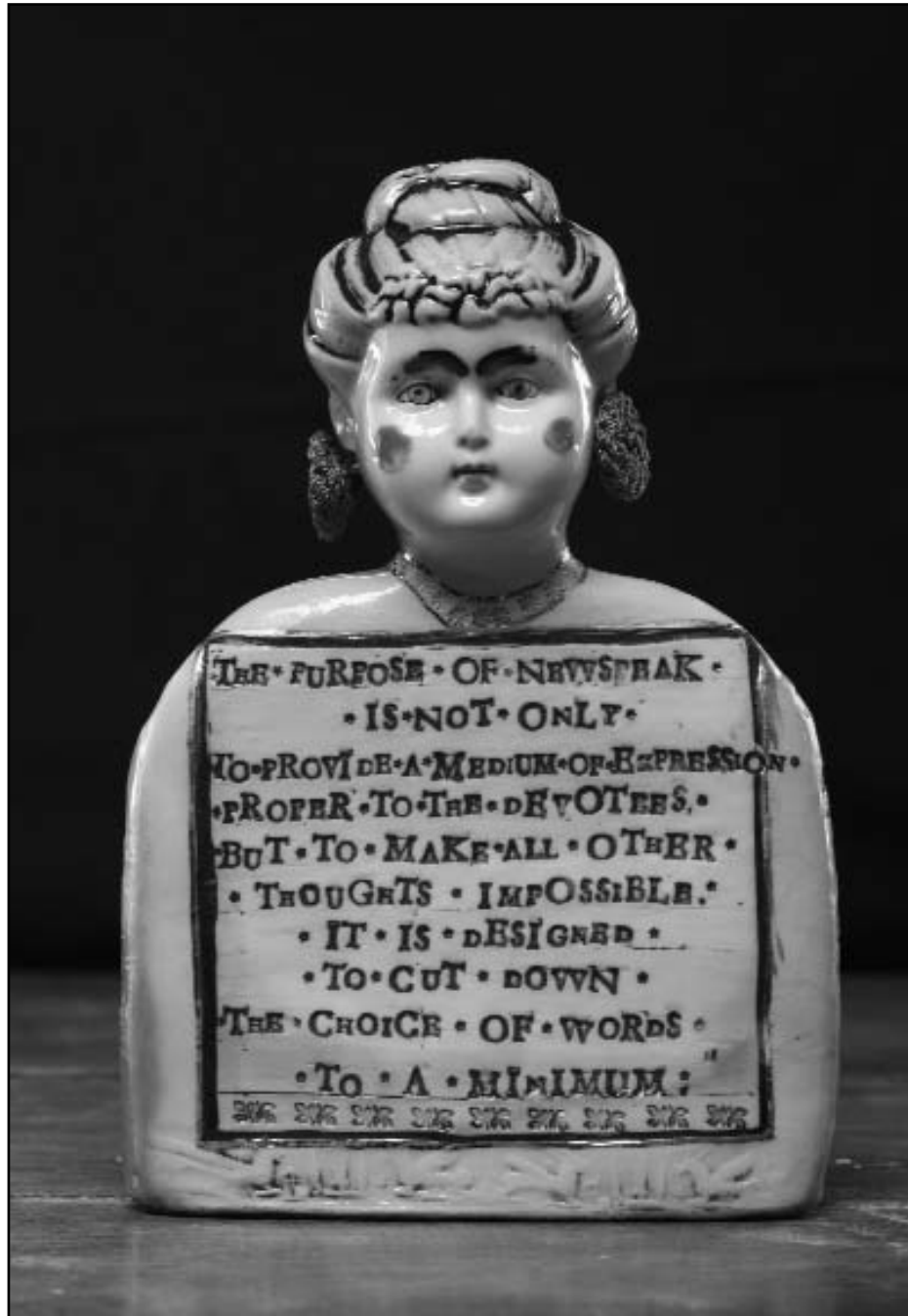
73

Parti Nagy Lajos

men keresztül (Orwell disztópiájában) és a keserédes gyönyörűségben, amit a gúny fegyvere ad (Parti Nagy Lajos).

Ex votók, fogadalmi szobrok ezek, de nem valami felsőbb hatalomhoz vagy istenhez szólnak. A helyük sem templom vagy szentély, legfeljebb múzeum vagy magángyűjtemény, de inkább egy íróasztal lapján van tökéletes helyük. Ott, ahol a polgári ideál megtestesül, és a gondolat szabadságából következnek az értékek. Mindig észben tartva azonban azt a történelmi tapasztalatot, hogy egy másik úton is elérkezhetünk ugyanahhoz a célhoz.

Gárdonyi László

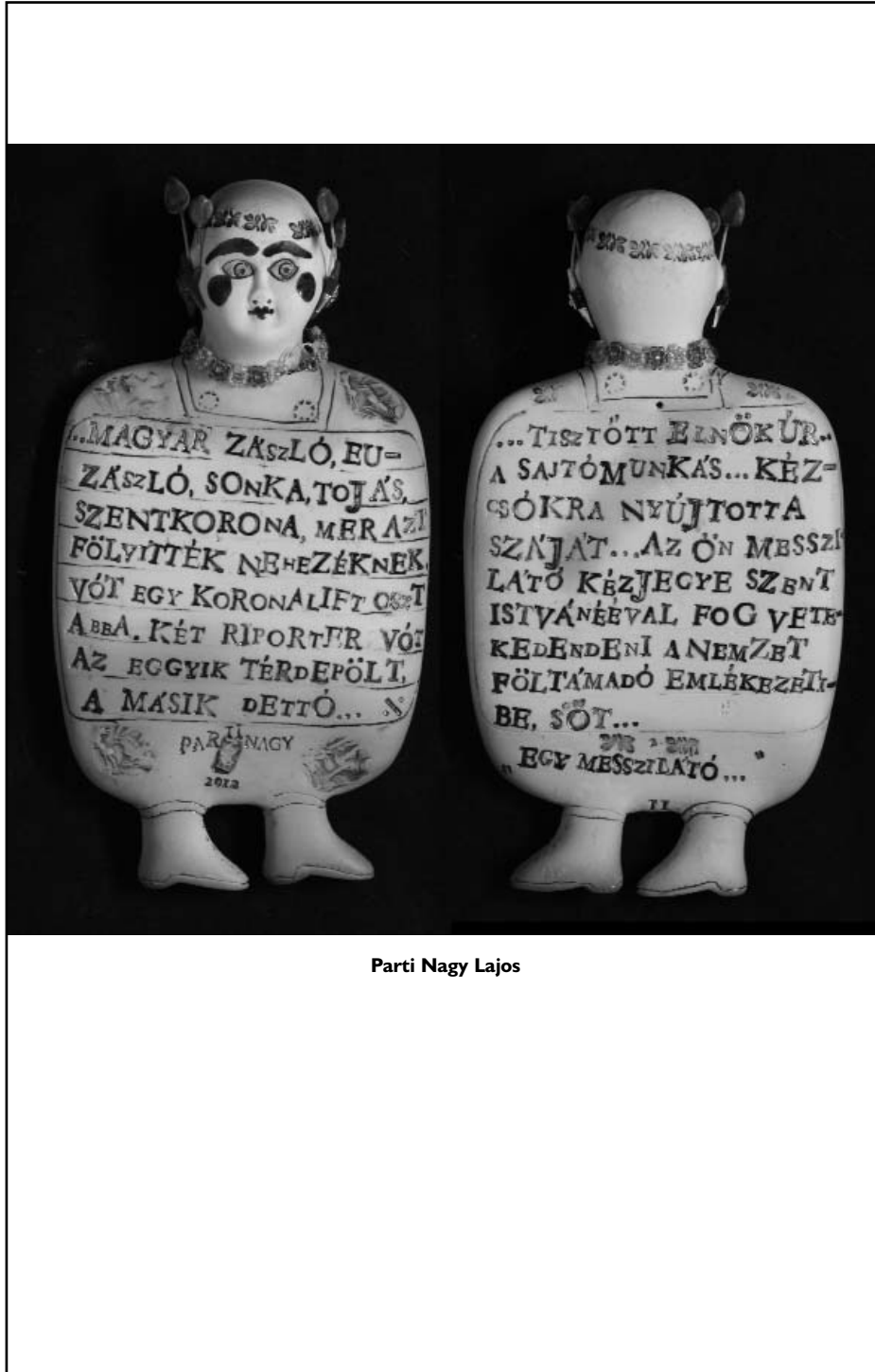

Orwell I

75

Declaration of independence

Parti Nagy Lajos